

Právne postavenie Policajného zboru pri medzinárodných únosoch detí

Anotácia: Štúdia sa zameriava na teoretické a aplikačné kontexty rodičovských únosov detí. Autorka zohľadňuje nielen ich teoreticko-právnu segmentáciu, ale aj ich aplikačný rozmer najmä vo vzťahu ku kompetenciám príslušníkov PZ a ich prípadnej participácii. V týchto súvislostiach argumentuje odbornou spisbou a judikatúrou, inkorporuje vlastné zistenia determinované jej doterajšou vedeckou a pedagogickou činnosťou za využitia dotazníkovej metódy a v nadväznosti na to prezentuje výklad k prvkom, ktoré možno považovať za nosné elementy problematiky medzinárodných únosov detí zo strany rodičov¹.

Kľúčové slová: Medzinárodný únos dieťaťa, rodičovský únos dieťaťa, obvyklý pobyt dieťaťa, domáce násilie, Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže v SR.

I. Rodičovské únosy dieťaťa – základné vymedzenie

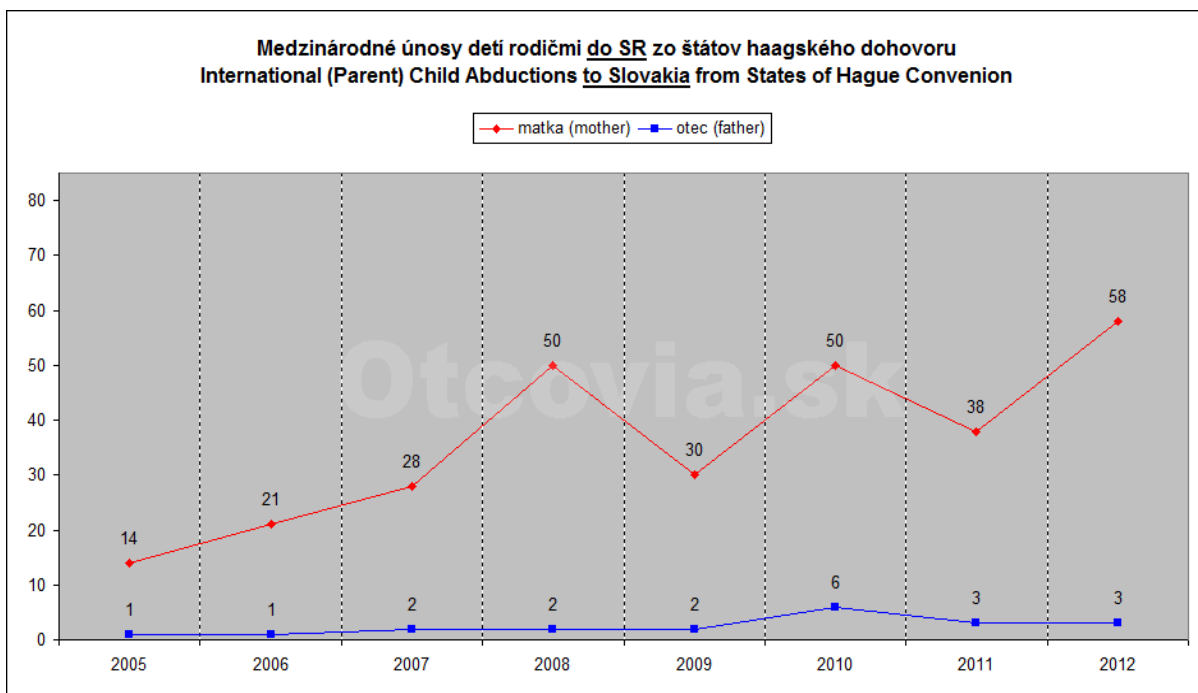
Problematiku medzinárodných únosov detí možno označiť za pomerne mladú, keďže začala byť aktuálna najmä po roku 1989 v dôsledku otvorenia štátnych hraníc SR. Postupné prehĺbovanie pertraktovaného problému nastalo najmä prijatím Slovenska do EÚ a neskôr vstúpením do schengenského priestoru. V dôsledku uvedených skutočností je prirodzené, že proces premiestnenia dieťaťa je menej náročný než bol v minulosti a počet takto premiestnených detí z roka na rok stúpa. Široké možnosti štúdia, výmenných pobytov či medzinárodných podnikateľských aktivít, ktoré otvorenie hraníc prinieslo, má za následok vzrastajúci počet medzinárodných rodičovstiev a manželstiev.

Najfrekvencovanejšími sú rodičovské únosy v rámci vzťahov štátneho občana SR a štátneho občana inej štátnej príslušnosti. V súčasnosti však už nie sú neobvyklé ani únosy dieťaťa medzi slovenskými občanmi, a to zvlášť v prípade rodín s trvalým bydliskom v zahraničí, keď sa rodičia nezhodujú v tom, s ktorou krajinou spoja svoju budúcnosť.

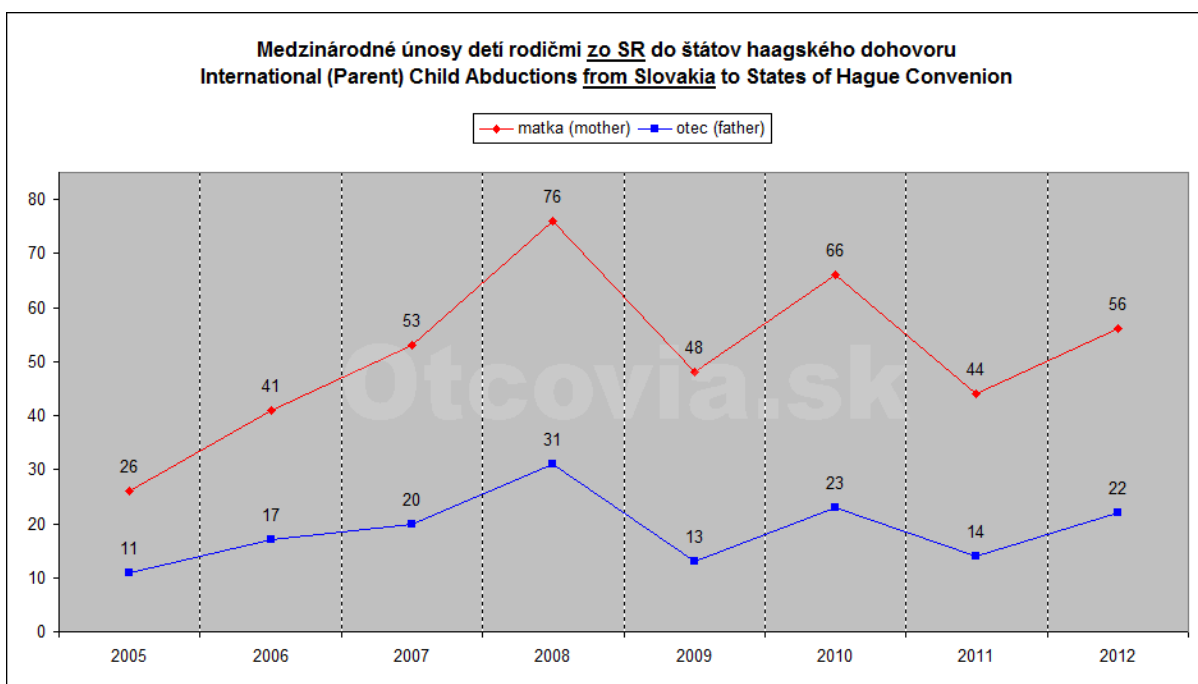
Podľa štúdie Davida Finkelhorna z roku 1988 bol v 75 percentách únoscom dieťaťa otec, ktorý z dôvodu frustrácie prameniacej z obmedzeného stretávania sa s dieťaťom, sklamania a zverenia dieťaťa do starostlivosti matke, uniesol svoje dieťa do zahraničia. V súčasnosti sa tento stav zmenil a väčšina takýchto únosov je realizovaná zo strany matiek. Tento trend je spôsobený sťahovaním sa matiek do iných štátov, pričom po rôznych sociálno-ekonomických problémoch sa snažia aj s dieťaťom vrátiť do krajiny svojho pôvodu.

---

¹ Táto štúdia bola vyhotovená v rámci prípravy podkladov na podanie projektu APVV s názvom „Ochrana slabšej strany po rekodifikácii civilného práva procesného v Slovenskej republike v komparácii s požiadavkami príslušných smerníc Európskej únie“ (evidenčné číslo projektu: APVV-16-0365, odbor výskumu a vývoja 50510 – Občianske právo, projekt podaný v roku 2016). Projekt bol vyhodnotený ako vyhovujúci a zaradený do 2. skupiny (finančné prostriedky nemohli byť poskytnuté z dôvodu limitovanej výšky disponibilných prostriedkov pre dotknutú výzvu).

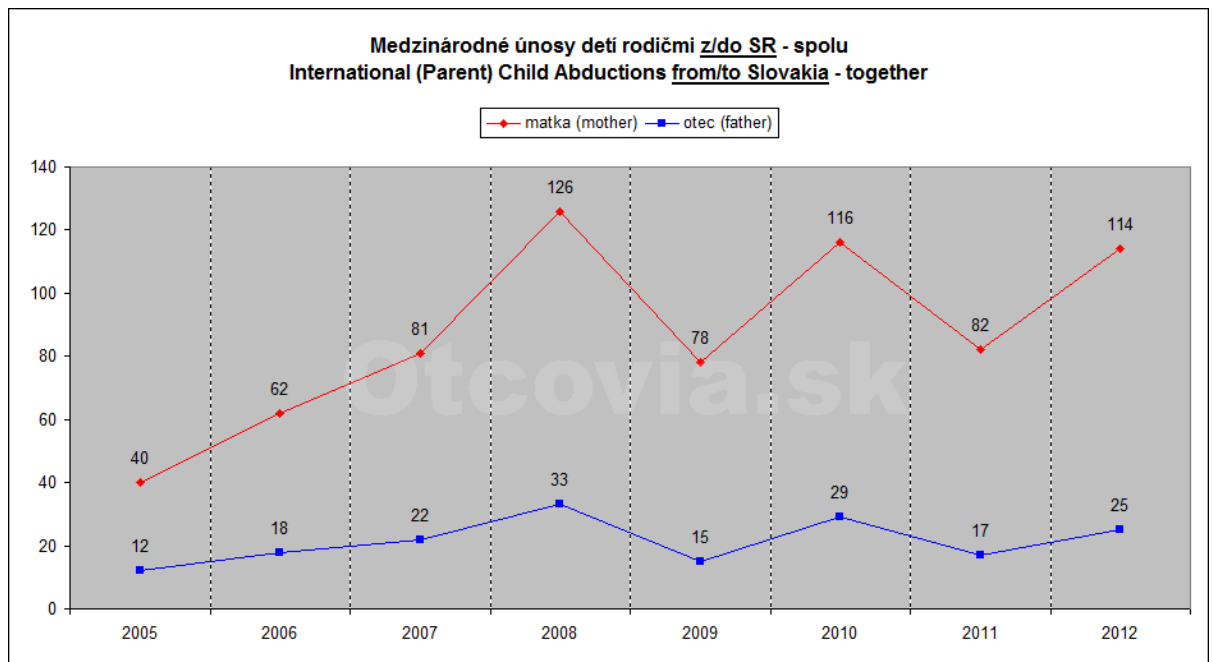
2

3

² Údaje z výročnej správy Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže v SR – dostupné sa stránke http://otcovia.sk/medzinarodne_unosy_deti_sr.html.

³ Údaje z výročnej správy Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže v SR – dostupné sa stránke http://otcovia.sk/medzinarodne_unosy_deti_sr.html.

4

Príčiny rodičovských únosov možno kategorizovať do štyroch skupín:

a) neaklimatizovanie sa v danej krajine a nedostatočné porozumenie si s partnerom – väčšinou ide o jedného z rodičov, ktorý venuje viac času výchove dieťaťa, v nadväznosti na čo psychologicky považuje za akceptovateľné, že pri svojom odchode do inej krajiny so sebou vezme aj dieťa.

b) sociálno-náboženská diskomunikácia – tento dôvod je príznačný napr. pre krajiny, ktoré označujeme ako moslimské. Hlavnou vzťahovou diskrepanciou je odlišný životný štýl vo väčšine jeho spoločenských segmentov a s tým spojeným nútením jedného z manželov sa takýmto spôsobu života prispôbiť (napr. dodržiavať náboženské vyznanie a z neho vyplývajúce zásady korelácie s ostatnými osobami).

c) domáce násilie a z toho rezultujúce prejavy – napr. fyzický, psychický alebo ekonomický teror zo strany jedného z rodičov voči druhému rodičovi.

d) potreba jedného z rodičov vrátiť sa do svojej domovskej krajiny – takáto reakcia je charakteristická skôr pre matky, ktoré sa pri problémoch vo vzťahu rozhodnú vrátiť ku svojej rodine. Zároveň často kalkulujú s ústretivejším výsledkom sporových konaní, pretože v „domovskom štáte“ počítajú s priaznivejším právnym názorom súdu.

Ak napr. v dôsledku opakujúceho sa domáceho násillia jeden z rodičov urobí úkony, ktoré vo vzťahu k platnému právu naplnia pojmové znaky medzinárodného únosu dieťaťa, je dôležité, aby tento rodič disponoval čo najväčším počtom dôkazov preukazujúcich násilné správanie druhého partnera. „Modelovým“ prípadom je, keď sa matka zo strachu pred domácim násillím rozhodne uniesť svoje dieťa do krajiny, ktorú považuje za bezpečnú a kde jej nehrozia ďalšie útoky od druhého rodiča, t. z. obvykle je tento únos spojený so štátom, kde žijú jej rodinní príslušníci alebo blízki priatelia. Problematické je však dokázanie domáceho násillia, pretože súdy (okrem iného) vo svojich rozhodnutiach nekladú dostatočný dôraz na znalecké posudky (obvykle psychológov), čo má za následok navrátenie dieťaťa (v konečnom dôsledku aj matky) do krajiny, kde má dieťa svoj domicil, t. z. obvyklý pobyt. „Pozitívum dohovoru vidíme v ust. čl. 61, ktoré sa zmieňuje o tzv. zásade non-refoulement (nenavrátania); to spočíva v zabránení tomu, aby sa obeť násillia na ženách, ktoré potrebujú

⁴ Údaje z výročnej správy Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže v SR – dostupné sa stránke http://otcovia.sk/medzinarodne_unosy_deti_sr.html.

ochranu, bez ohľadu na ich postavenie alebo pobyt, vrátili do štátu, kde by ich život alebo sloboda mohli byť ohrozené alebo kde by mohli byť podrobené mučeniu či neľudskému, ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. Dohovor prináša i ďalšie účinné opatrenia a potrebné legislatívne zmeny, ktoré prispievajú k ochrane všetkých obetí násilných činov a zmieňuje sa aj o tzv. monitorovacom mechanizme, ktorého cieľom je dohliadať, aby sa dohovor vykonával zmluvnými stranami, a to za pomoci Skupiny expertov pre boj proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu (tzv. GREVIO).“⁵

V segmente výpovedných štatistík bola realizovaná štúdia (v kontextoch požiadaviek Haagskeho dohovoru z roku 1980), z ktorej vyplýva, že z celkového počtu medzinárodných únosov detí v počte 368 bolo až v 54 % prípadov aspoň jednou z príčin násilie. „Dokument, ktorý bol vypracovaný pre Stále byro Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného poukazuje na procesné dianie, keď páchatelia súdny spor a výnimku nenavrátania dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu [v zmysle ust. čl. 13 (1) b Haagskeho dohovoru z r. 1980] využívajú vo svoj prospech. Rodič, ktorý pácha násilie, ak je v lepšom právnom i finančnom postavení v porovnaní s druhým rodičom, príp. rodičom, ktorý nemá rodinnú a sociálnu podporu, je často vo výhodnejšom postavení pred súdom. Taktiež psychosociálne dôsledky, akými sú syndróm týranej ženy a posttraumatická stresová porucha (PTSD) znižujú dôveryhodnosť týranej osoby a jej výsluch pred súdom, čo môže viesť k nesprávnemu rozhodnutiu súdu.“⁶

Práve pri podozreniach z domáceho násilia, keď sa občan SR ako rodič dopustí medzinárodného únosu dieťaťa, dochádza k aktivizácii priestoru pre príslušníkov PZ – tí by mali osobe unikajúcej z krajiny, kde bolo na nej páchané domáce násilie, pomôcť, t. z. najmä poskytnúť jej základné informácie a informovať ju o možnosti spísať trestné oznámenie.

Vzájomné vzťahy medzi rodinnými príslušníkmi a (prirodzene) aj vzťahy medzi rodičmi a deťmi spadajú z aplikačno-právneho hľadiska do podkategórie súkromnoprávných korelácií reglementovaných slovenským právnym poriadkom (prioritne občianskym právom, resp. v normatívnom vyjadrení najmä zákonom o rodine). Ak sa v týchto vzťahoch vyskytuje medzinárodný prvok, ktorý môže spočívať v subjekte, objekte alebo partikulárnej právnej skutočnosti, tak nie je možná aplikácia nášho občianskeho práva, ale je potrebné uplatniť samostatné odvetvie – medzinárodné právo súkromné a procesné. Opodstatnenosť tohto právneho odvetvia spočíva (okrem iného) v riešení sporov, na ktoré z dôvodu cudzieho prvku nie je možná okamžitá aplikácia slovenských vnútroštátnych predpisov. Pri týchto sporoch je totiž nevyhnutné brať do úvahy právne predpisy štátu, na ktorý sa cudzí prvok viaže. Problematika obvyklého pobytu dieťaťa úzko súvisí s medzinárodnou ochranou detí a mládeže najmä pri tzv. „rodičovských únosoch“. „Obvyklým pobytom dieťaťa na účely konania o jeho navrátení je miesto, kde dieťa žilo na základe zhodnej vôle rodičov bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním dieťaťa.“⁷ Rodičovský

⁵ <http://www.epi.sk/odborny-clanok/Medzinarodne-unosy-deti-1-cast.htm>.

⁶ <http://www.epi.sk/odborny-clanok/Medzinarodne-unosy-deti-1-cast.htm>.

⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 Cdo 1/2013 zo dňa 30. 4. 2013:

Z odôvodnenia: Odvolací súd vychádzal z názoru, že miestom obvyklého pobytu dieťaťa je miesto, ktoré odzrkadľuje istú mieru začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia. Cieľom dohovoru je zabezpečiť okamžitý návrat detí, ktoré boli neoprávnene premiestnené do niektorého zmluvného štátu alebo sú v ňom zadržované. Jeho účelom je stanoviť pre tieto prípady pravidlá návratu detí. Pokiaľ ide o členské štáty Európskej únie, má nariadenie aplikačnú prednosť pred dohovorom (čl. 60 nariadenia). Špeciálne je však stanovené, že dohovor doplnený ustanoveniami nariadenia, by mal byť v prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržovania dieťaťa naďalej používaný (por. bod 17 preambuly nariadenia). Nariadenie prísťuje ustanovenia zakotvené v dohovore (por. najmä čl. 11 ods. 2 až 5 nariadenia) najmä tým, že zdôrazňuje dohovorom od začiatku sledovaný cieľ – bezodkladné navrátenie dieťaťa, posilňuje postavenie dieťaťa v konaní a jeho participačné práva. Vo všeobecnej rovine možno povedať, že obe právne úpravy vychádzajú zo zásady, že nikto nesmie ťažiť zo svojho protiprávneho konania. Svoje ustanovenia koncipujú na princípe predchádzania svojpomoci, resp. ochrany detí pred negatívnymi dôsledkami realizácie svojpomoci. Ich aplikácia však nesmie

únos je upravený v Dohovore o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, ktorý bol prijatý v Haagu dňa 25. októbra 1980. „*Tento dohovor ukladá zmluvnému štátu, na územie ktorého bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo je neoprávnene zadržované, povinnosť zdržať sa konania o opatrovníckych právach k takémuto dieťaťu (článok 16 Haagskeho dohovoru) a na základe žiadosti o návrat okamžite vrátiť neoprávnene premiestnené dieťa do štátu jeho obvyklého pobytu (článok 12 Haagskeho dohovoru), pričom výnimky z povinnosti nariadiť návrat sú formulované taxatívne a je potrebné ich vykladať reštriktívne (článok 12, 13 a 20 Haagskeho dohovoru).*“⁸ Cieľom tohto dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí je akcelerovať proces návratu dieťaťa po jeho neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní do štátu obvyklého pobytu.

Dohovor o únosoch je medzi členskými štátmi EÚ doplnený o niektoré ustanovenia Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 („Nariadenie Brusel IIa“). „*Nariadenie Brusel IIa posilňovalo postavenie členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním a to v tom smere, že súd tohto členského štátu môže aj napriek rozsudku o nevrátení podľa článku 13 Haagskeho dohovoru, rozhodnúť vo veci opatrovníckych práv k dieťaťu a každý jeho následný rozsudok požadujúci návrat sa vykoná v členskom štáte, kam bolo dieťa neoprávnene premiestnené, bez potreby konania o *exequatur*, bez možnosti namietat jeho uznanie a aj napriek rozsudku o nevrátení.*“⁹

Pod neoprávneným premiestnením dieťaťa možno rozumieť premiestnenie alebo zadržanie vtedy, keď rodič nemá súhlas druhého rodiča ani súhlas súdu toho štátu, v ktorom malo dieťa pred premiestnením obvyklý pobyt. Práva a povinnosti rodičov k dieťaťu sú rovnaké pre oboch rodičov, pričom platí zásada, že o bežných záležitostiach dieťaťa síce môže každý z rodičov rozhodovať samostatne, o podstatných záležitostiach je však potrebné rozhodovať spoločne (t. z. so súhlasom oboch rodičov). Jedným zo zásadných prvkov v živote dieťaťa je jeho presťahovanie (v právnej terminológii tzv. premiestnenie) do iného štátu – ak nastane situácia, že rodič má záujem svoje dieťa presťahovať do iného štátu, musí konať v súlade s právnymi predpismi a súhlasom druhého rodiča. Ak druhá strana (t. j. druhý rodič) takýto súhlas odmieta udeliť, je možné požiadať súd v štáte obvyklého pobytu dieťaťa o vyslovenie súhlasu s presťahovaním. Ak sa rodič rozhodne premiestniť svoje dieťa do iného štátu bez predchádzajúceho súhlasu druhej strany alebo bez súhlasu súdu, ide o neoprávnené premiestnenie.

Parafrázujúc čl. 2 ods. 11 nariadenia ES č. 2201/2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností,

---

byť mechanická. Vždy je treba vziať do úvahy hľadisko najlepšieho záujmu dieťaťa zakotvené v Dohovore o právach dieťaťa a celkový kontext právneho poriadku, komunitárneho práva i medzinárodného práva verejného, vrátane jeho ľudsko-právnej dimenzie. Preto je namieste, že ako Dohovor, tak aj Nariadenie určujú i pravidlá pre nevydanie dieťaťa, ktoré však musia byť interpretované reštriktívne. Podľa čl. 2 ods. 11 Nariadenia pojem „neoprávnené premiestnenie alebo zadržávanie“ znamená premiestnenie alebo zadržávanie dieťaťa ak : a) je porušením opatrovníckeho práva nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním a b) za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržania sa toto opatrovnícke právo aj vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu. Opatrovnícke právo sa považuje za vykonávané spoločne, ak na základe rozsudku alebo zo zákona jeden nositeľ rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností (čl. 2 ods. 11 Nariadenia).

⁸ BURDOVÁ, K. Medzinárodné únosy detí – čas na vlastný európsky prístup? In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2013*, str. 1151

⁹ BURDOVÁ, K. Medzinárodné únosy detí – čas na vlastný európsky prístup? In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2013*, str. 1151.

„neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie“ znamená premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa, ak:

a) je porušením opatrovnickeho práva nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním; a

b) za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržania sa toto opatrovnicke právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne, alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu. Opatrovnicke právo sa považuje za vykonávané spoločne, ak na základe rozsudku alebo zo zákona jeden nositeľ rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností.

Nie je možné presne definovať pojem obvyklého pobytu dieťaťa, pretože jeho normatívne vyjadrenie nie je súčasťou platného právneho stavu. Podľa Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí je „*štátom obvyklého pobytu dieťaťa štát, v ktorom dieťa dlhodobo žije, má tam vytvorené rodinné a sociálne zázemie, teda rodinu, priateľov, navštevuje tam predškolské alebo školské zariadenie, záujmové krúžky. V tomto štáte je dieťa zdravotne poistené, má tu svojho lekára a pod.*“¹⁰ Podstatnou skutočnosťou preto nemusí byť miesto narodenia dieťaťa, miesto trvalého či prechodného pobytu ani štátna príslušnosť dieťaťa. Rozhodnou skutočnosťou je jeho obvyklý pobyt.

Haagsky dohovor stanovil všeobecné kritérium „obvyklého pobytu“ pre voľbu rozhodného práva, ktorým sa spravujú vzťahy medzi rodičmi a deťmi – pôvodné kolízne kritérium *lex patriae* nahradil súčasným kritériom obvyklého pobytu dieťaťa. Primárnym cieľom zosúladenia zákonného kritéria s kritériom vyplývajúcim z medzinárodnej zmluvy je zvýšiť prehľadnosť právnej úpravy a zjednodušiť aplikačnú prax súdov. V tejto súvislosti zdôrazňujem, že kolízne kritérium obvyklého pobytu dieťaťa má objektívny charakter, t. z. ide o miesto kde sa osoba reálne zdržuje, preto je hypotetický vnútorný úmysel dotknutej osoby zdržiavať sa na inom mieste bezpredmetný. Ako už bolo čiastočne prízvukované v predchádzajúcom texte, súd pri posudzovaní otázky obvyklého pobytu na území určitého štátu musí zohľadňovať skutočnosť, kde sa daná osoba zdržuje, kde pracuje, poprípade študuje. Rovnako významným elementom je skutočnosť, kde je obvyklý pobyt osoby, ktorá sa o dieťa stará, kde dieťa navštevuje školu alebo predškolské zariadenie a pod. Pri deťoch vo veku do 3 rokov je spravidla ich obvyklý pobyt viazaný na rodiča, u ktorého žijú. U starších detí môže byť aktuálna situácia, že dieťa žije s rodičom, ale zároveň navštevuje školu v zahraničí.

II. Diferencia právomocí v oblasti rodičovských práv a povinností

Všeobecná súdna právomoc:

V čase začatia konania, ktorého predmetom sú rodičovské práva a povinnosti k dieťaťu, majú právomoc konať a rozhodnúť justičné orgány v členskom štáte, kde má dieťa svoj obvyklý pobyt. „*Keď sa dieťa oprávnené presťahuje z jedného členského štátu do iného členského štátu a nadobudne tam nový obvyklý pobyt, súdy členského štátu pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa si zachovávajú, ako výnimku z článku 8, právomoc počas trojmesačného obdobia po presťahovaní vo veci zmeny rozsudku o práve styku, ktorý bol vydaný v tomto členskom štáte predtým, ako sa dieťa presťahovalo, ak nositeľ práva styku na základe rozsudku o práve styku má naďalej svoj obvyklý pobyt v členskom štáte pôvodného*

---

¹⁰ <http://cipc.sk/unosy-deti/>.

obvyklého pobytu dieťaťa.“¹¹ Citované ustanovenie sa neuplatňuje, ak sa nositeľ práva styku dobrovoľne podrobil právomoci súdov členského štátu nového obvyklého pobytu dieťaťa a bol účastníkom konaní pred týmito súdmi bez toho, aby namietal ich právomoc.

Súdna právomoc v prípadoch únosu dieťaťa:

Pokiaľ dôjde k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu dieťaťa, tak súdy členského štátu, v ktorom malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred svojím neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, si zachovávajú svoju právomoc, až kým takéto dieťa nezíska obvyklý pobyt v inom členskom štáte a popritom každý, kto vykonáva opatrovnícke právo, sa vyrovnal s premiestnením alebo zadržaním alebo dieťa zotrvalo na území iného členského štátu najmenej jeden rok od okamihu, ako sa každý, kto vykonáva opatrovnícke právo, dozvedel alebo mohol dozvedieť o mieste, kde má dieťa práve pobyt, dieťa sa usadilo v novom prostredí a je súčasne splnená aspoň jedna z nasledujúcich podmienok:

„a) do jedného roka odvtedy, ako sa nositeľ opatrovníckeho práva dozvedel alebo mohol dozvedieť o mieste pobytu dieťaťa, sa nepodala žiadosť o návrat dieťaťa na príslušné orgány členského štátu, do ktorého bolo dieťa premiestnené alebo v ktorom je zdržiavané,

b) nositeľ opatrovníckeho práva vzal späť svoju žiadosť o návrat a v lehote stanovenej v bode a) sa nepodala nová žiadosť,

c) konanie na súde členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, sa skončilo podľa článku 11 ods. 7 nariadenia,

d) súdy členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, vydali rozsudok o opatrovníckom práve, z ktorého nevyplýva povinnosť návratu dieťaťa“¹².

Súdna právomoc v prípade návratu dieťaťa:

Pri návrate dieťaťa je potrebné zo strany toho, kto vykonáva opatrovnícke právo, spísať formalizovanú žiadosť a následne ju podať na príslušný orgán členského štátu, aby vydal rozsudok v zmysle Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z roku 1980, t. z. aby došlo k návratu dieťaťa, ktoré bolo neoprávnené premiestnené alebo zadržané na území iného členského štátu ako štátu, kde malo svoj obvyklý pobyt (v takomto prípade sa uplatní čl. 11 ods. 2 – 8 dohovoru). Pri uplatňovaní článkov 12 a 13 dohovoru je jednou z nevyhnutných podmienok zabezpečiť, aby malo dieťa možnosť v danom konaní sa vyjadriť, samozrejme to platí iba pre prípad, že je to vhodné a primerané veku a jeho stupňu vyspelosti.

Vzhľadom na prípadnú odlišnú interpretáciu pojmu obvyklého pobytu poukazujem na to, že jedna osoba môže mať súčasne dva obvyklé pobyty. Napr. pre slovenský súd však bude smerodajné, či má osoba obvyklý pobyt na našom území. Skutočnosť, že daná osoba má obvyklý pobyt aj na území iného štátu, nie je pre slovenský súd relevantná. V prípade Cameron v. Cameron na rozhodnutie obvyklého pobytu postačovali 3 mesiace a sudca uviedol, že „nie je stanovená žiadna minimálna lehota, ktorá je nevyhnutná na preukázanie

¹¹ Čl. 9 ods. 1 nariadenia ES č. 2201/2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností.

¹² Čl. 10 nariadenia ES č. 2201/2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností.

*získania nového obvyklého pobytu.*¹³ Ak vezmeme do úvahy judikatúru dostupnú v rámci tejto oblasti napr. v Rakúsku, Nemecku, USA či Austrálii, môžeme konštatovať, že tzv. domicil, t. z. obvyklý pobyt v krajine, nadobúda dieťa po prvých šiestich mesiacoch pobytu. Aj keď sa to môže zdať prekvapujúce, takto by sa postupovalo aj v prípade, ak s tým osoba, ktorej bolo dieťa zverené, nesúhlasí. V tejto súvislosti sa opieram o skutočnosť, že ku krajine, v ktorej je dieťa dlhšie ako šesť mesiacov, si vytvorí sociálne väzby a stáva sa „súčasťou jeho života“. Samozrejme aj medzi súdmi sa názory rôznia – niektoré sa prikláňajú k už k spomínanému času – pol roka, iné konštatujú, že uvedený čas by mal byť dlhší alebo aj kratší.

III. Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže v SR

V akých oblastiach dokáže byť Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže v SR nápomocné:

- a) pomoc pri lokalizovaní dieťaťa, ktoré bolo premiestnené do inej krajiny neoprávnene,
- b) pomoc pri prijímaní predbežných opatrení a eliminácia dodatočnej ujmy dieťaťa,
- c) pokiaľ to situácia umožňuje, zabezpečiť dobrovoľné navrátenie dieťaťa a snaha o zmiernenie danej situácie,
- d) riešiť situácie týkajúce sa sociálneho prostredia dieťaťa,
- e) poskytnúť základné informácie o právnom poriadku štátu, ktorého sa problém medzinárodného únosu detí aktuálne týka,
- f) pomoc pri podávaní návrhu na začatie súdneho konania v prípadoch konania o navrátenie dieťaťa,
- g) poskytnutie právneho poradenstva, procesnej pomoci a právneho zastúpenia, pokiaľ je to potrebné,
- h) administratívne zabezpečenie bezpečného návratu dieťaťa,
- i) poskytovanie informácií orgánom zaoberajúcim sa touto problematikou v iných štátoch.

Na zistenie skutočností, akými znalosťami o rodičovských únosoch detí disponujú príslušníci PZ, sme sa rozhodli použiť dotazníkovú metódu. Prieskum bol realizovaný na vzorke 28 príslušníkov PZ a otázky zahrnuté v dotazníku boli formulované takto:

Medzinárodný únos dieťaťa (rodičovský únos dieťaťa)

Dotazník pre príslušníkov PZ

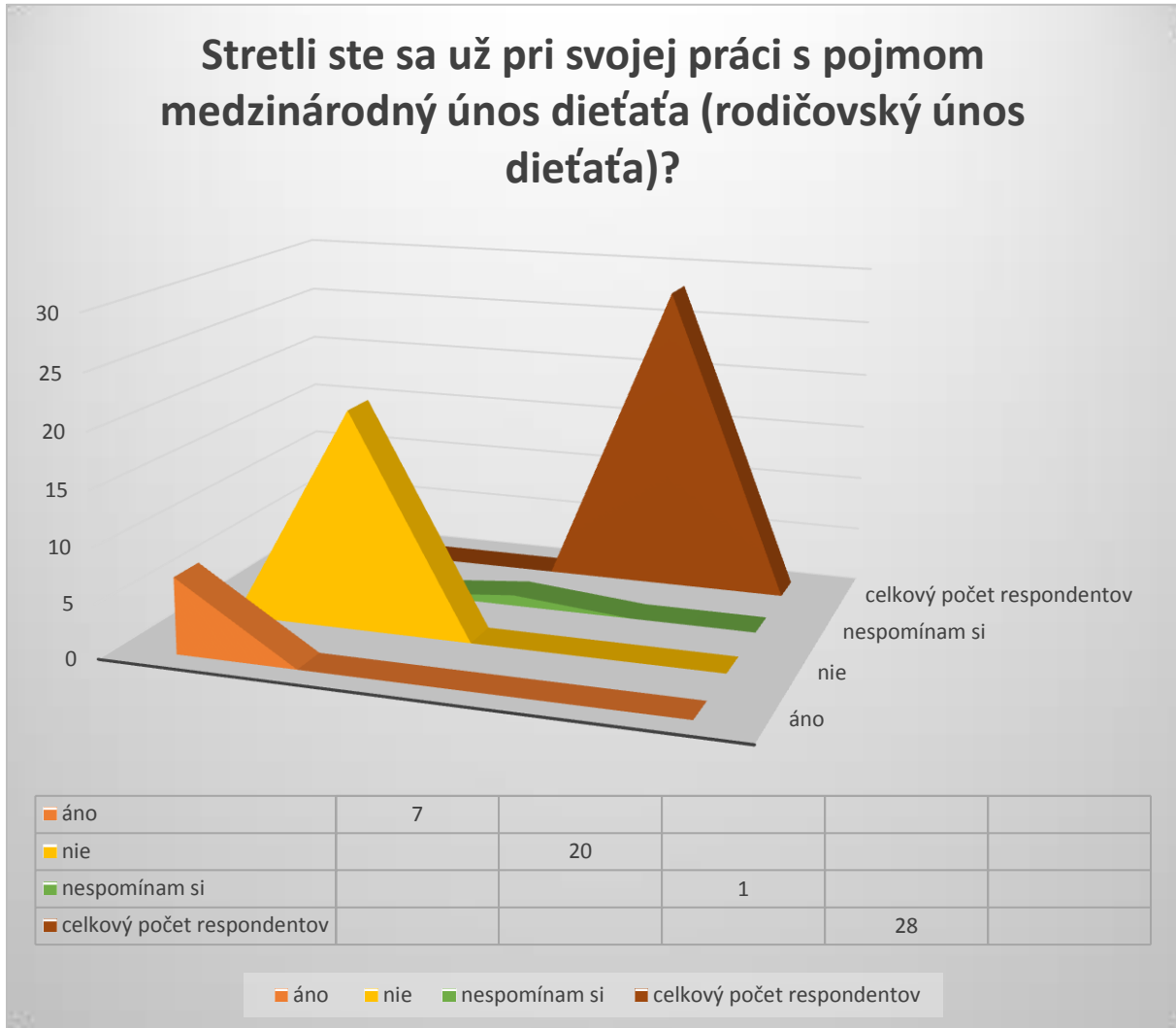
- 1) Stretli ste sa už pri svojej práci s pojmom medzinárodný únos dieťaťa (rodičovský únos dieťaťa)?
  - a) áno
  - b) nie
  - c) nespomínam si.

---

¹³ <http://www.epi.sk/odborny-clanok/Medzinarodne-unosy-deti-2-cast.htm>.

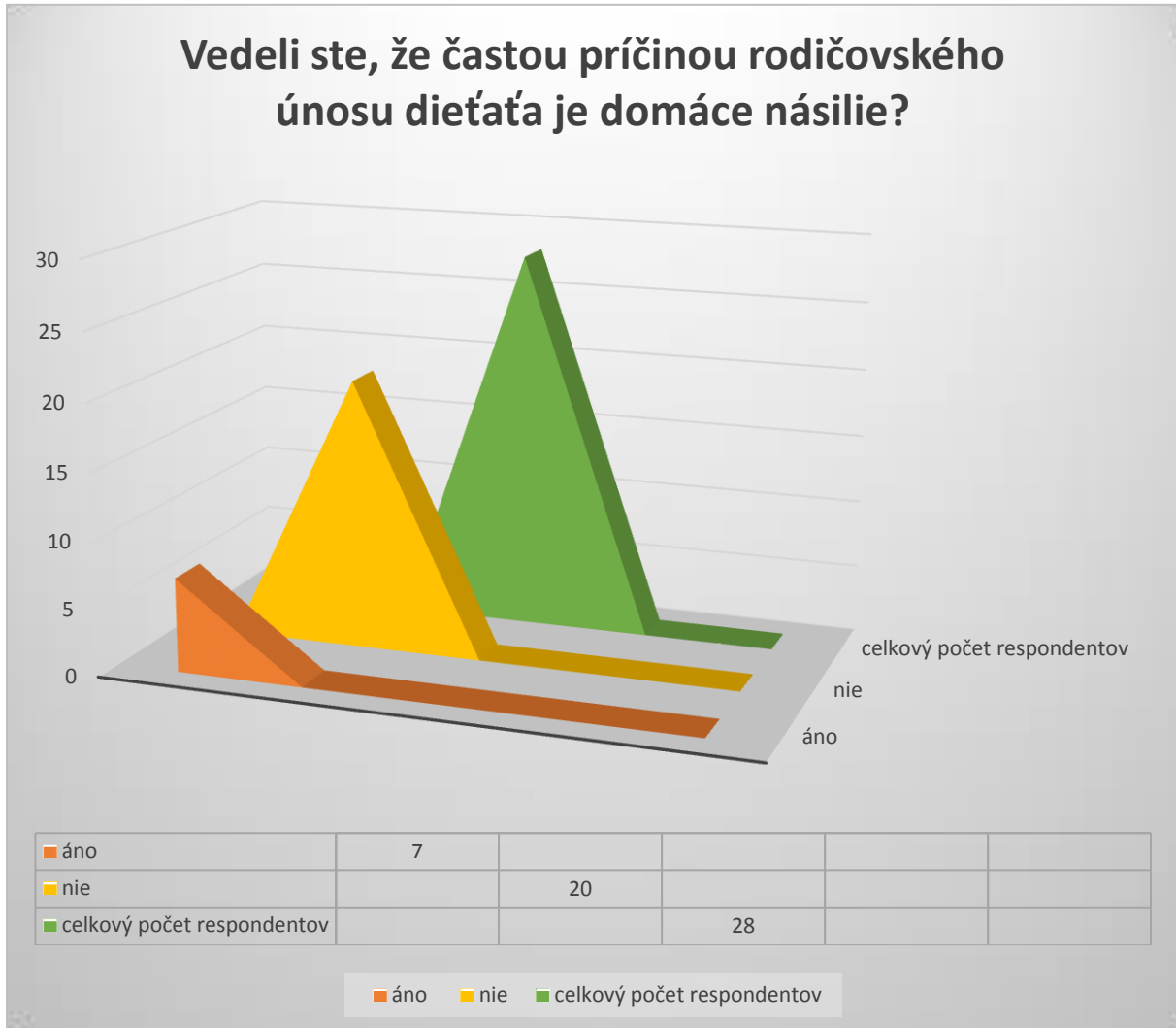
Graf č. 1

2) Vedeli ste, že častou príčinou rodičovského únosu dieťaťa je domáce násilie?

- a) áno
- b) nie.

Graf č. 2

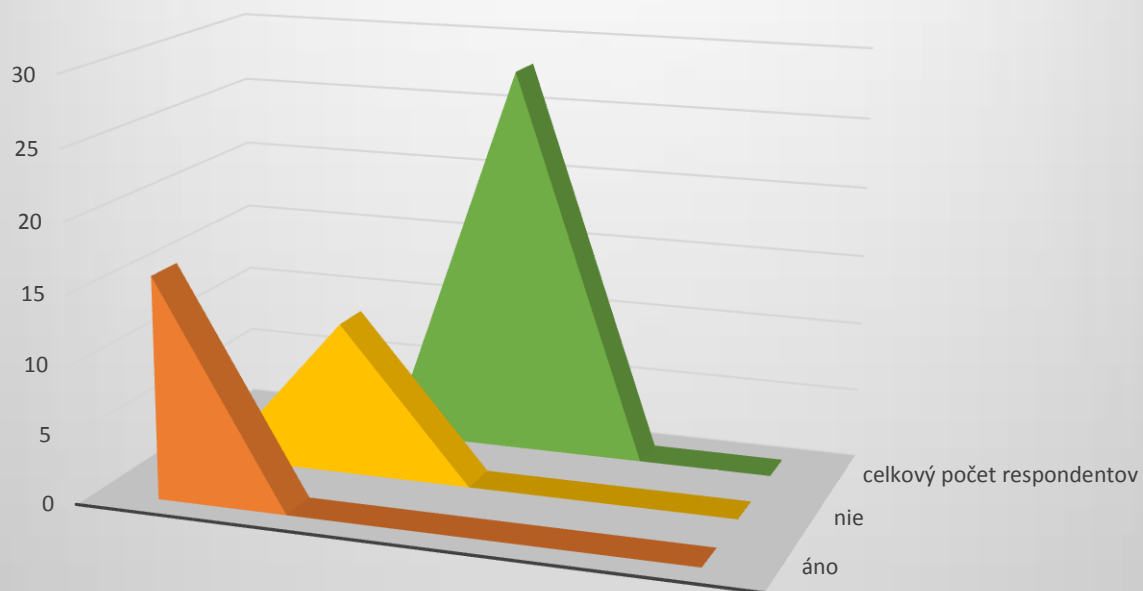

3) Vedeli by ste poradiť osobe, ktorej dieťa bolo unesené do zahraničia druhým rodičom, kam sa má obrátiť?

- a) áno
- b) nie.

Graf č. 3

Vedeli ste, že častou príčinou rodičovského únosu dieťaťa je domáce násilie?

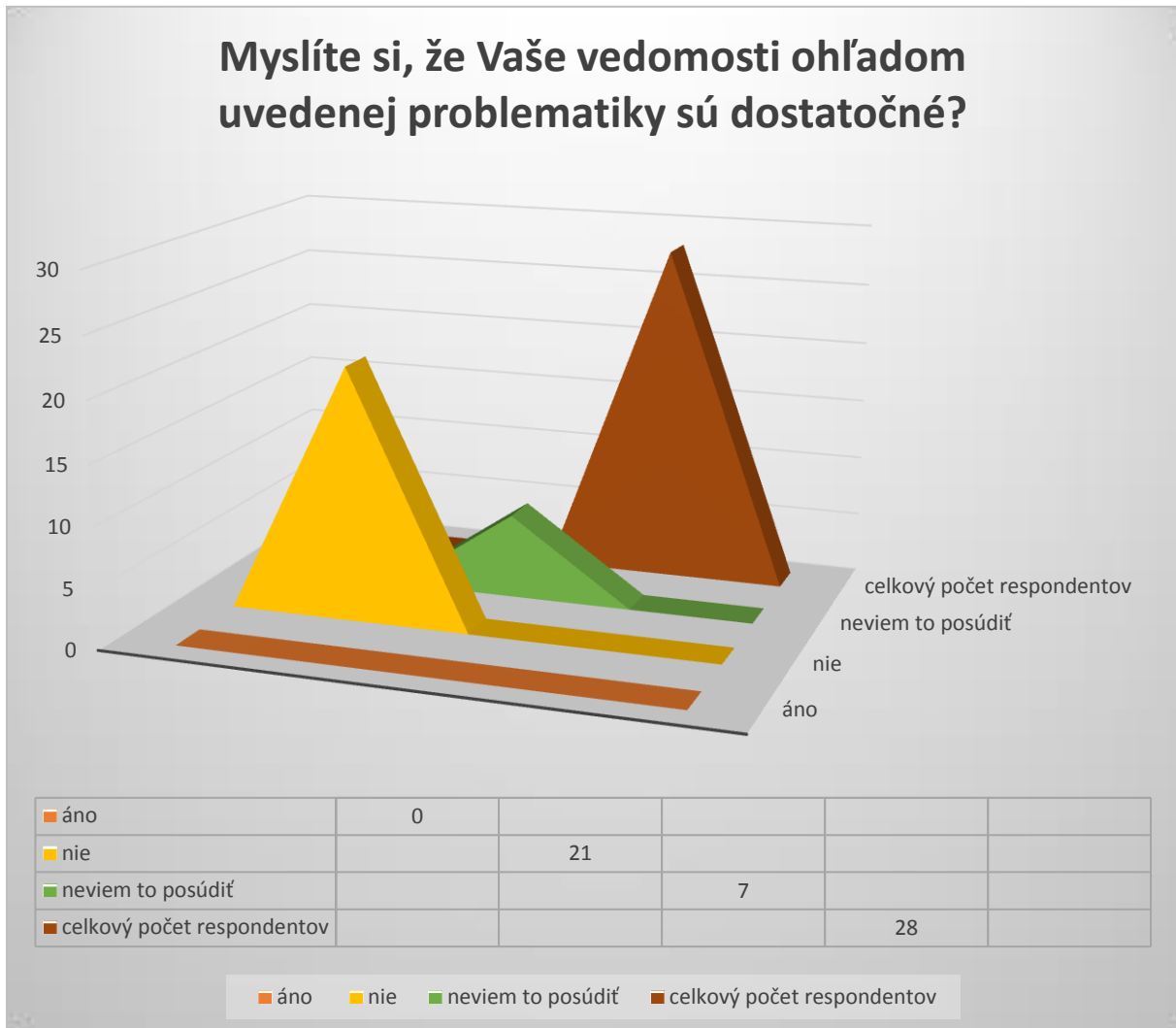
áno	16			
nie		11		
celkový počet respondentov			28	

áno   nie   celkový počet respondentov

4) Myslíte si, že Vaše vedomosti vzhľadom na uvedenú problematiku sú dostatočné?

- a) áno
- b) nie
- c) neviem to posúdiť.

Graf č. 4

5) Myslíte si, že poznatky vzhľadom na medzinárodný únos dieťaťa (rodičovský únos dieťaťa) sú pre príslušníkov PZ potrebné?

- a) áno
- b) nie
- c) k uvedenému sa neviem vyjadriť.

Graf. č. 5

Skúmanú problematiku je potrebné z hľadiska potenciálnej pomoci polície vnímať v dvoch rovinách:

1. Dôvodom medzinárodného únosu dieťaťa rodičom, ktorý je občanom SR a neoprávnene premiestni svoje dieťa zo zahraničia na územie SR, je domáce násilie, ktoré hrozí jemu alebo dieťaťu.
2. Dieťa je unesené jedným z rodičov zo Slovenska.

V prvej situácii môže polícia pomôcť v týchto aspektoch:

- a) pomoc pri spísaní trestného oznámenia,
- b) pomoc so zabezpečením dôkazov preukazujúcich domáce násilie (napr. pri fyzických poraneniach odporučiť návštevu lekára atď.),
- c) odkázať na Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže v SR.

V kontexte druhého prípadu môže aktivita polície spočívať v:

- a) postúpení informácie týkajúcej sa Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže v SR (kde im bude poskytnutá pomoc),
- b) pomoci pri lokalizovaní dieťaťa, ktoré bolo premiestnené do inej krajiny neoprávnene, ako aj pri prijímaní predbežných opatrení a eliminácii dodatočnej

ujmy dieťaťa, pokiaľ situácia umožňuje zabezpečiť dobrovoľné navrátenie dieťaťa,

- c) riešení situácie vzhľadom na sociálne prostredie dieťaťa, poskytnutie základných informácií o právnom poriadku štátu, ktorého sa problém medzinárodného únosu detí aktuálne týka, pomoc pri podávaní návrhu na začatie súdneho konania v prípadoch konania o navrátenie dieťaťa, poskytnutie právneho poradenstva, procesnej pomoci a právneho zastúpenia, pokiaľ je to potrebné, administratívne zabezpečenie bezpečného návratu dieťaťa, poskytnutie informácií orgánom zaoberajúcim sa touto problematikou v iných štátoch atď.).

Z prieskumu vyplýva (aj keď ho – vzhľadom na počet respondentov – nemožno považovať za reprezentatívny), že vedomosti príslušníkov PZ nie sú dostatočné ani z teoreticko-právneho, ani z aplikačného hľadiska. S pribúdajúcim počtom takýchto prípadov by bolo potrebné prehĺbiť vedomosti v uvedenej oblasti, keďže práve príslušník PZ je osobou „prvého kontaktu“ (nielen v intenciách riešenia únosu dieťaťa) a mal by mať dostatočné vedomosti na to, aby poskytol potrebné informácie osobe, ktorá požiada o pomoc. Vhodnou formou oboznámenia príslušníkov PZ s predmetnými súvislosťami je realizovanie školení pod vedením erudovaných lektorov vybavených nielen právnou, ale aj sociálno-psychologickou empiriou. V neposlednom rade treba podotknúť, že do pozície obete sa neraz dostáva dieťa, t. z. je nevyhnutné zamyslieť sa nad skutočnosťou, že „právo väčšinou nezohľadňuje (respektíve minimálne, ak vôbec) špecifickú situáciu obete z hľadiska psychickej či morálnej ujmy“¹⁴, sleduje len administratívno-aplikačný cieľ. Preto je objektívne potrebné v týchto zložitých prípadoch dbať na čo najmiernejší priebeh konania a širokospektrálne zohľadňovať najmä potreby dieťaťa.

Literatúra

BURDOVÁ, K. Medzinárodné únosy detí – čas na vlastný európsky prístup? In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2013*. str. 1151.

JURISOVÁ, M. „Viktimologická legislatíva“ v podmienkach Slovenskej republiky ako vývojový trend v oblasti pomoci obetiam kriminality. In *Právo-Bezpečnosť-Informace*. [online]. 2016, 2016/3. Dostupné na internete: <http://www.teorieib.cz/pbi/>. ISSN 2336-3657.

Dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (z 25. októbra 1980); ozn. MZV SR č. 119/2001 Z. z.

Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000.

<http://cipc.sk/unosy-deti/>.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX:32003R2201>

http://www.jasr.sk/files/Osobitne_normy_v_oblasti_upravy_styku_a_medzinarodneho_unosu_dietata.pdf.

<http://www.epi.sk/odborny-clanok/Medzinarodne-unosy-deti-2-cast.htm>.

---

¹⁴ JURISOVÁ, M. „Viktimologická legislatíva“ v podmienkach Slovenskej republiky ako vývojový trend v oblasti pomoci obetiam kriminality. In *Právo-Bezpečnosť-Informace*. [online]. 3/2016. Dostupné na internete: <http://www.teorieib.cz/pbi/> ISSN 2336-3657.

http://otcovia.sk/medzinarodne_unosy_deti_sr.html.

Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 Cdo 1/2013 z 30. 04. 2013.

Keywords: international child abduction, parental child abduction, a child's habitual residence, domestic violence, Centre for International Legal Protection of Children and Youth in the Slovak Republic

Summary

The study explores the theoretical and practical framework of parental kidnapping. Its author considers not only its context in terms of legal theory, but also its application particularly with respect to the powers of the Police Corps and their potential involvement. She supports her reasoning by drawing on specialized sources and case law while including also her own findings based on her experience as a researcher and teacher. She uses a questionnaire method and provides her interpretation of what may be regarded as the cornerstones of the issue of international parental child abduction.

*kpt. JUDr. Mária Bohrnová
Katedra súkromnoprávných vied
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
e-mail: maria.bohrnova@minv.sk*

Recenzenti: Mgr. Marián Piváček, npor. JUDr. Jakub Chrenšť